

Mukatil bin Süleyman (d. 150 / 767)

①

⇒ Kuran'ı baştan sona tefsir eden ilk müfessir.

⇒ Tefsirin ara meseleleriyle (nâsîh - mensûh, muhkem - müte-
câbih, vücûh - nezâr) ilgilenmiş ve bu konularda kitaplar
yazmıştır. İsmet inancının temelini oluşturan alim olarak kabul edilmiştir.

⇒ Ayeti, ayette tefsir etmiştir.

⇒ Rivayet ve dirayet yöntemini birlikte kullanmıştır.

⇒ Akli tefsir yöntemini kullanan ilk müfessir.

⇒ Eserleri; et - Tefsirü'l - Kebir → (kendisinden sonra eklemeler yapılmıştır.)
- El - Vücûh ve'n - Nezâr
- Tefsirü'l - Hamsimie dye mine'l - Kuran

2- TABERİ (310 / 322)

- ⇒ Kıssat, Tefsir, Meani, Tarih, Fıkıh alanlarında birçok eser telif etmiş ve otorite haline gelmiştir.
- ⇒ İhtilafu'l - Fukahâ adlı eserinde Ahmed b. Hanbel'in görüşlerine yer vermemiş ve Rafizilikle suçlanmıştır.
- ⇒ Gadir Hum konusundaki hadisin sahîh olduğuna dair tespitleri nedeniyle Şii'likle itham edilmiştir.
- ⇒ Ayakların yıkanması yanında mesh edilmesi de câizdir demiştir.
- ⇒ Ehli sünnet ve Selef yolunda olan, Cebriye, Kaderiye, Mu'tezile'ye karşı tavır alan bir alimdir.
- ⇒ Eserleri; Camiu'l Beyan an. Te'vili Âyi'l - Kuran :
 - Ayetlerle ilgili olarak rivayetleri bir araya getirir.
 - Kendi görüşleri ve daha öncekilerin yorumlarına da yer verir.
 - İrab ve dil inceliklerine de önem verir.
- ⇒ Diğer eserleri; Tarihu'l İmam ve'l - Muluk, Sarhu's Sunne İhtilafu'l - Fukahâ -----
- ⇒ İlk defa ayrıntılı kronolojik Tefsir yazan Taberi'dir.

③ ALİ EL - RÂZİ EL - CESSAS (Ö. 370 / 381)

⇒ Haneî mezhebinin önde gelen fakihlerinden.

⇒ el-Kerhî'den ders almıştır.

⇒ Allah'ın ahirette de görülebileceğini, sihrin hakikatinin olmadığını, Hz. Peygamber'e büyü yapıldığına dair haberlerin uydurma olduğunu dhe uürmüştür.

⇒ En önemli eseri ahkam ayetleri Mushaf tertibine göre tefsir ettiği Ahkamu'l - Kur'an.

- İlk bakışta fıkıh kitabını anımsatır.

- Ayetleri tefsir ederken; sahabe - tabiin görüşlerine, mezhepler arasında ki ihtilaflara yer vermiştir.

Sonunda ise Haneî mezhebinin görüşlerini nakli ve aklı yollarla savunmuştur.

9- İL-BEĞAÜİ (516/1122 vefat) ★

⇒ Fıkıh ve hadiste imam

⇒ Şafi fakihler arasında yer alır.

⇒ Sünnet ilminde otorite ⇒ "Muhyis Sünne"
"Ruknu'd-Din"

⇒ Eserleri = Mealimu't-Tenzil

- Mesabihu's-Sünne: Yedi ora eserden maydana gelmiştir.

• Hadis külliyyatı.

- Şerhü's-Sünne: Hadis-fıkıh ile ilgili

- et-Tehzib: Fıkıh ile ilgili.

- el-Cem' Beyne's-Sahihayn = Buhari ve Müslim.

⇒ Mealimu't-Tenzil:

• Başka eserlerden faydalanmıştır. Yaptığı nakilleri her zaman olduğu gibi kabul etmemiş. Tenzidlerde bulunmuş.

• Kuran-ı Kuran'a, Kuran'ı Sünnetle tefsirine önem vermiştir.

• Sahabe, Tabiin ve Tebe-i Tabiin tefsirle ilgili rivayetlere yer vermiştir.

• Ayetlerin tefsirinde, in'ab ve tahlillerde ... Kuran' ve Sünnetle bağvurmıştır.

• Nüzul sebeplerine de yer vermiştir.

• Genel olarak isradlar sahih ve sağlam. (Biraz zayıf hadis)

• Mevzu / uydurma hadisleri tefsirine almamıştır.

• Çok az israiliyat var.

• Kıssatlara yer vermiştir.

13- İFMAHŞERİ (538/1144)

(5)

- ⇒ Eserlerinin tamamı Arapça'dır.
- ⇒ Kabe'ye kâim olduğu için "Caullah".
- ⇒ İsfahani'den ders almıştır.
- ⇒ Mu'tezile mezhebi (İtikadda)
- ⇒ Muhtasarı el-Minhâc
- ⇒ Eserleri: El-Kezzâf

- Dirayet tefsiri alanında eserdir.
- Dilin bütün imkanlarını kullanmıştır.
- Aklin ilhelerine büyük önem vermiştir.

- Bu sebeplerle el-Kezzâf eleştirilmiştir.
- Mu'tezile görüşlerini Kur'an'a dayandırmak için zaman zaman zorlama te'viller yapmıştır.
 - Surelerin faziletleri hakkında zayıf ve uydurma rivayetlere yer vermiştir.
 - Ehli Sünnet'e ağır isnadlarda bulunmuştur.

⑥ EL-HASAN ET-TABERİ (Ö.548/1154)

⇒ İmamıyye Şia'sının önde gelen müfessirlerinden.

⇒ En meşhur eseri Ehl-i Sünnet'in de kabul ettiği;

Mecmeu'l-beyan fi tefsiri'l-Kuran adlı tefsiridir.

- Kuran'ı Kuran ve Sünnet ile tefsirinin gereği üzerinde durmuştur.
- Sahabe ve tabiunun tefsirde ki önemini vurgulamıştır.
- Lügat, sarf, nahiv, ıhtikak ile ilgili konularda detaylı açıklamada bulunmuştur.
- Ahkam ayetleri tefsir ederken İmamıyye Şia'sı'nın görüşlerini ispat etmeye çalışmıştır.
- İmamıyye'ye özgü konularda imamların sözlerine bağlı kalmıştır.

- El - Cevzi (597-1201)

7

• Eseri: Zadu'l - Mesir fi'l - Ilmi't - Ref'sir:

- Önemli bir rivayet tefsiridir.
- Her sürenin başında o sürenin Mekki veya Medeni oluşuyla ilgili rivayetlere yer vermiştir.
- Ulaçabildiği bütün nakilleri hiçbir tertibe tabi tutmadan sıralamıştır. **Sebebi nüzul rivayetleri açısından önemli bir kaynaktır.**
- Bazen "Jaul" adı altında sürenin ismi ya da nüzul sebebiyle alakalı farklı rivayetleri nakletmiştir.
- Hz. Peygamber, sahabe, tabiun ve sonraki alimlerden nakillerde bulunmuştur. Rivayetlerde isnadı hafız ederek genellikle ilk ravıyı zikreder.
- Eürden deliller getirmek suretiyle Arap dilindeki inceliklere iaref eder.
- İsrailiyatla ilgili rivayetlere sıkça rastlanır.
- Ahkam ayetlerin izahına da özen gösterir.
- Mezhep imamlarının görüş ve konatlerine yer verir.

⑧ FAHRUDDİN EL - RÂZÎ (Ö. 606/1210)

⇒ İtikatte Eş'ari, fıkhıta Şâfiî, bazı konularda Mu'tezile görüşlerini benimsemiştir.

⇒ Tefsiri = Mefatihü'l - gayb

- Genellikle dirayet metodunu kullanmıştır.
- Ayetlerle ilgili rivayetlere, nüzul sebeplerine ve kıssat farklılıklarına yer vermiştir.

⑨ EBU HAYYAN EL-ENDELU'SÎ (Ö. 745/1344)

⇒ İlk dönemlerde Maliki, daha sonra Zahiriyye, Mısır'a gittikten sonra Şâfiî olmuştur.

⇒ Dilciliği ve müfesssirligi ile tanınmaktadır.

⇒ Kıssatlar ve nahiye tercihleri yorum anlayışının temelini oluşturur.

⇒ İlk aklı gelen eseri; el-Bahru'l - muhit

8 - İBN KESİR (ö. 774 / 1373)

- ⇒ İbn Peymyye'den çok faydalanmıştır.
- ⇒ Safıdır.
- ⇒ Fıkıh, hadis, tarih, tabakat konularında eserleri var.
- ⇒ En önemli eserlerinden biri, kairatin yaratılışından başlayarak müellifin hayatının son günlerine kadar geçen olayların anlatıldığı el-Bidaye ve'n-Nihaye fi't-Tarih.
- ⇒ Tefsir'ül-Kuran'il-Azim.
 - En önemli rivayet tefsirlerinden birisidir.
 - Rivayet tefsirinden alıntılar yapmış ve kendi görüşlerini de eklemiştir.
 - Rivayetleri değerlendirir ve sonunda tercih ettiği görüşü ortaya koyar.
 - İbn Cerir, İbn Ebr Hatim, İbn Atıyye'den faydalanmıştır.
 - Sûre içindeki ayetler belli gruplara ayrılarak tefsir edilmiştir.
 - Hadis tenkid usûllerine önem vermiştir.
 - Tarih bilgileri genişçe eleştirilmiştir.
 - Tefsirin sonunda Kuran'ı Kerim'in faziletleriyle ilgili bilgilerin yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır.

⑪ EL-BIKÂ' (Ö.885 / 1480)

⇒ Şafi mezhebîndendir.

⇒ Rodos seferine katılmış, değerli ilim nihtelerini gerçekleştirmiştir.

⇒ Eseri: Nâzmü'd-dürr fi tenasübi'l-ây ve's-süver

- Ayetler arası anlam geçişlerinin ve surelerin birbirleriyle bağlantılarının öncelendiği bir eserdir.

- Suyuti, Harrâli ve Makdisi'nin eserlerinden istifade etmiştir.

4- SUYUTİ (911 / 1505) ★

⇒ Şafi mezhebindedir

⇒ Tefsirdeki üstünlüğünü belgeleyen ilk eseri;
Tefsiru Celaleyn.

⇒ "Savi" ve "Cemel" adlarında iki hacyesi vardır.

⇒ Eseri: ed - Dürri'l - Mensur Fi't - Tefsiri bi'l - Me'sur =

- Rivayet metoduyla yazılmış. Müstabil bir eser.
- Basımı gerçekleştirilmiş. ve telif tarzı Taberi tefsirine benzer.
- Tüm ayetlerin tefsirine yer vermemiş.
- Hakkında rivayetler bulunan ve tefsire konu olan ayetler açıklanmış.

⇒ Diğer eserleri ; Lübabu'n - Nukul fi Esbabı'n - Nuzul

- el - İtkan fi Lümi'l - Kuran

- el - Leali'l - Mesnua fi'l - Ehadisi'l Menzûa

- el - Cami'u'l - Kebr.

13) MUHAMMED FETHVİKANİ (ö. 1250/1834)

- ⇒ Müfessir ve müctehid.
- ⇒ Selef inancını benimsemiştir.
- ⇒ İbn. Reymiye'nin etkisinde kalmıştır.
- ⇒ Dirayet ve riwayet metodlarını birleştirmiştir.
- ⇒ Eseri: Fethu'l-kadir el camiu-beyne fenni'n-riwayeti ve'd-dirayeti min ilmi't-tefsir
- ⇒ Bazı zayıf riwayetlere eserinde yer vermiştir, peygamberler ve veliler ile tevessülü (bunların hürmetine dilekte bulunmak) inkar etmiştir.

⑭ İSMAIL HAKKI BURSEVİ (ö. 1137 / 1725)

- ⇒ Celvetiyye tarikatı şeyhi,
- ⇒ Müfessir ve şair
- ⇒ Kur'an-ı Kerim'i: Fatihadan başlayarak tefsir etmeye,
 - Vaazda söylediklerine tasavvufi yorumlar ekleyip şiirler zikretmiş ve ayrıca obrak yazıya geçirmiştir.
- ⇒ Ona göre Hz. Peygamberin nübüwet ve velayet nuru olmak üzere iki nuru vardır.
- ⇒ Eseri: Ruhul-beyan fi tefsiri'l-Kur'an
 - eser önce vaaz olarak tahrir edildiğinden mev'izaya ağırlık verilmiştir.
 - Sonraki dönemlerde mev'izâ türü için önemli kaynak olmuştur.
 - Bazı ayetlerin kısa tefsirini ve
 - Bazı hadislerin gereklerini yapmıştır.